

UiO : Universitetet i Oslo

Bakgrunn og livssjanser Foredrag på konferansen Foreldrerollen i rusforebyggende arbeid 2013

Marianne Nordli Hansen,
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UiO : Universitetet i Oslo

Livssjanser

- Sjansene et individ har til å skaffe seg goder
- Få en posisjon i livet
- Finne indre tilfredsstillelse

(Max Weber)

3

UiO : Universitetet i Oslo

Problemstilling

- I hvilken grad er livssjansene bestemt av den posisjon man får ved fødsel?
- Er betydningen endret over tid?
- Statistisk forstand
- Hvordan skal de statistiske mønstrene forklares?

4

UiO : Universitetet i Oslo

Hvor mye sosial mobilitet er det?

- Individens bevegelser mellom sosiale posisjoner
- Posisjonene er hierarkisk ordnet- mer ressurser og fordeler i overordnede posisjoner
- Nedadgående/oppadstigende
- Intergenerasjonell/intrajenerasjonell

5

UiO : Universitetet i Oslo

Hva slags utfall?

- Klasse
  - Ulike definisjoner
- Utdanningsmobilitet
  - Foreldres klasse/utdanning og barns utdanning
- Uheldige utfall – marginalisering
  - Arbeidsløshet, sosialhjelp, uførepensjon
- Økonomisk mobilitet
  - Foreldres inntekt/barns utdanning, inntekt osv.

6

UiO : Universitetet i Oslo

Hvorfor studere sosial mobilitet?

- Forstå samfunnsutviklingen: F.eks. blir det mer mobilitet? Er det mer mobilitet i noen land enn andre?
- Rettferdighet
- De som er født inn i fattige familier skal ikke være dømt til å følge foreldre inn i fattigdom
- Sjanselighet: Tilgang til posisjoner skal avgjøres av evner og innsats, ikke av posisjon ved fødsel
- Meritokrati
- Politisk mål i Norge

7

1. Foreldres inntekt

- Summen av mors og fars arbeidsinntekt i alderen 12-16
- Innenfor hvert årskull er foreldrene delt i 10 grupper (desiler) etter inntekt. De 10 % med lavest inntekt, 10% med høyest inntekt i desil 10 osv.
- Kan sammenligne betydning av inntekt over tid

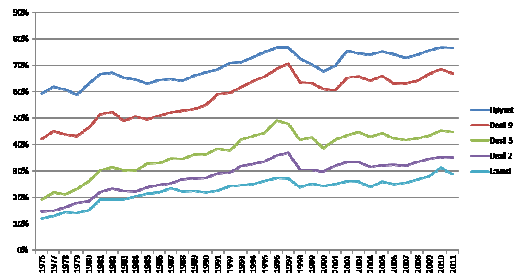
2. Klassebakgrunn

Overklasse		
Kulturelle Forlagsredaktører, kunstnere, professorer	Profesjonelle Legger, advokater, piloter, topputviklere	Næringsdrivende Næringsdrivende med høye inntekter
Middellasser		
Kulturell øvre middel Lektører, journalister	Profesjonell øvre middel Ingeniører, spesialteknikere	Økonomisk øvre middel Medlemmer
Kulturell lavere middel Lærere, sosialarbeidere	Profesjonell lavere middel Sykepleiere, tekniske yrker	Økonomisk lavere middel Småbedrifter
Arbeiderklasser		
Fagfagte arbeidere		
Hjelpefagte arbeidere		
Ufagfagte		
Rengjøring, servitører		
Bønder, fiskere		

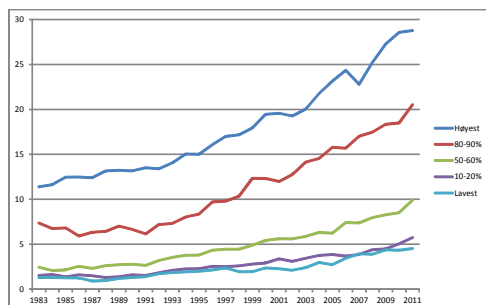
Data

- Bruker flere databaser med hele befolkningen:
  - Norsk utdanningsdatabase (1974→)
  - Ligningsregistret - lønn, næringsinntekt (1967→)
  - Inntektsregistret - lønn, næring, kapitalinntekt, overføringerger (1993 →)
  - Arbeidstakerregistret (ca. 2000 →)
  - Sosialhjelpsregisteret (1992 →)
- Demografiske opplysninger
  - Fødselsår/kjønn/innvandrerstatus/opprinnelsesland
- Barn kan kobles til foreldre

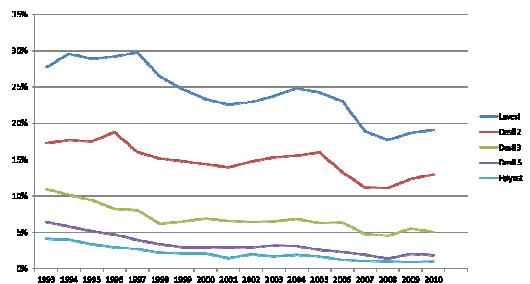
Andel 20-åringer med oppnådd studiekompetanse etter foreldrenes inntekt

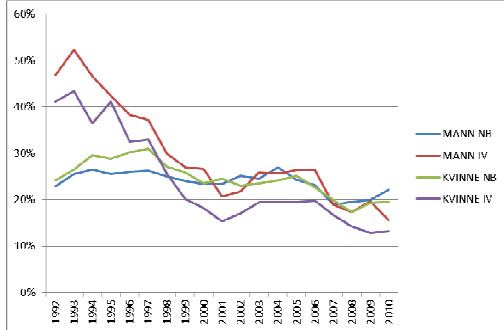
Andel (%) 28-åringer med utdanning på masternivå etter foreldrenes inntekt (desiler)

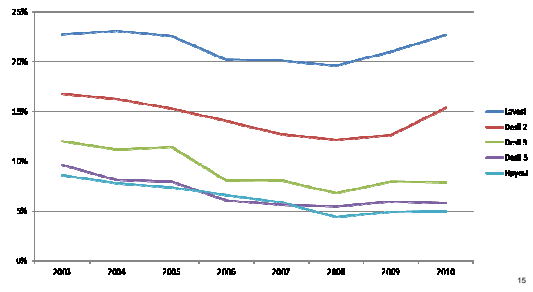
Andel 20-åringer som mottar sosialhjelp etter foreldres inntekt (desiler)

Andel 20-åringer som mottar sosialhjelp etter kjønn og innvandrerbakgrunn. Foreldre i laveste inntektsdesil

Andel 32-åringer med overføringer som viktigste inntektskilde

Vanlig forståelse: Ulikhet resultat av prestasjoner/meritter

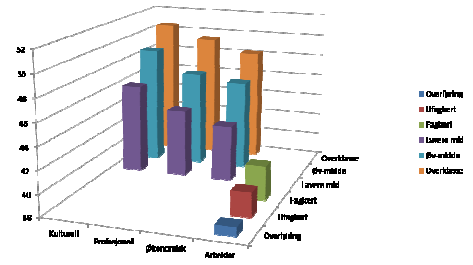
Eks: Tiltak for å oppnå sosial utjevning i skolen:

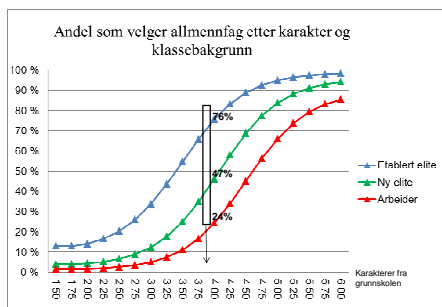
- forbedre allmennlærerutdanningen
- språkstimulering i førskolealder
- full barnehagedekning
- utvidelse av skoledagen
- leksehjelp
- tidlig innsats mot læringsproblemer
- Resultat: heve nivået blant elever fra lavere sosiale klasser

Kun ett tiltak annet siktemål: Bedre rådgivning i forbindelse med utdanningsvalg

Grunnskolepoeng etter klassebakgrunn

Rekruttering til allmennfag

20-åringer med sosialhjelp etter klassebakgrunn og grunnskolekarakter

